

Kányádi Sándor

Egy legény meg egy kalász

Hajdanában, még az öreg világban, amikor még gazdák és szolgák, urak és cselédek éltek, élt egy lassú észjárású, de roppant gazdag és vastag gazda, és volt neki, többek között, egy vézna és ágrólszakadt árva szolgája. Szalmájára nézve gyöngé legényke, de az esze mint a borotva. Mondogatták is a vének: ha ez a gyerek nem születik szegénynek, s ha egyszer meghízhatna, mint egy gazda, vagy mint a falu papja, olyan kövérré, még püspök is lehetne belőle, akkora esze van. (Akkoriban ugyanis a papféle embernek volt a legnagyobb tudománya s hája.) De mert szegény volt s méghozzá árva, szolga lett ő is, mint a többi szegénysorsú társa. De még szolgának is alig-alig kelt el, mivel a szolgálathoz erő kell. Végül az említett lassú észjárású gazdag mégiscsak fölfogadta, az esze végett, számoló cselédnek, annál is inkább, mert a legényke olyan kicsi bért kért, hogy azt még a köztudomásúan fukari-fösvény gazda sem sokallhatta. Nem kért ő többet, csak annyit, amennyit megeszik, meg azt, hogy van egy kalásza, az úton találta, s azt is szegődtesse véle, s akkor odaszegődik kereken tíz esztendőre.

– Megér ez annyit, amennyit megeszik – örült meg a fukari-fösvény gazda, hogyisne örült volna, amikor nem akadt szolga, aki esztendőnél tovább nála maradt volna, a legtöbbje megszökött, mielőtt még az esztendő kitelt volna. Az ilyen szolgának aztán se pénz, se posztó: benn maradt a bére, a járandósága, mehetett minden nélkül a világba. Innen származik az a közmondás, hogy: sűrű gazda, gyér gúnya.

Ezért örült hát a fukari-fösvény gazda, hogy végre lesz egy olyan cselédje, akit tíz évig kedvére sanyargathat.

– Kezet rá – így a gazda, és hogy a fiú nehogy megbánhassa, a szegődséget írásba foglaltatta, méghozzá pecsétetesbe, az írásra még a király pecsétjét is reátétette.

Ekképpen szólt az írás: „Nem kérek egyebet, csak amit megeszek, s mondhassak enyémnek egy akkora földet, ahol a kalászsom tíz évet élélhet.”

Föl is lendült a gazda gazdasága, a szolgák dolgoztak látástól vakulásig, ő meg vasárnapokon a fiúval a vásárokat járta, mert számolni is úgy tudott a legényke, hogy jobban senki se nála. De azért őt is éppúgy sanyargatta, mint a többi cselédet, még jobban is, mert szegénynek bár egy viselő ruhára vagy szaggató lábbelire se szólt a szerződése. A gazda még csúfolta is, amikor látta, hogy a hidegben majd lefagy a lába.

– Húzd fel az eszed, hogy ne fázzon a lábad, ha nem volt annyi sütnivalód, hogy okosabban szegődjél, én megadok mindent, amit kértél.

A legényke csak túrt türelemmel, s keserű verssel válaszolt a gazda komisz tréfájára:

Télen-nyáron mezítláb,
úgy kímélik a csizmát.

Eltelt baj nélkül az első esztendő végre, állta a sarat keményen a legényke. A gazda meg, ha lehet, még vastagabbra hízott, csakúgy rengett a hája, és gyarapodott szépen a gazdaság. De elfelejtettem mondani, hogy a legényke a kalászt kimorzsolta, s egy tenyérszerű földön elvetette. Eljött a nyár és learatta. Ősszel meg újra elvetette, második évben már egy kupányi búzája termett. A harmadik nyárra már egy vékányi,

azt is mind egy szemig elvetette, a negyedikben már egy zsákkal csépett, elvetette azt is az utolsó szemig. Az ötödik esztendőben tíz zsákkal, a hatodikban százal, a hetedikben ezerrel. A gazda csak nézte tehetetlen, mint lesz belőle mind szegényebb ember, de nem lehetett ellenvetése, ott volt a szerződés s rajta a király pecsétje.

Minek szaporítsuk a szót, a tizedik esztendőben nem volt már egy talpalatnyi föld sem, amit a gazda magáénak mondhatott volna.

Ekkor a legényke, akinek időközben hetyke bajuszkája serdült, odaállt a gazdája elébe. A gazdának bizony a bútól meglottyant a hája, enni kért a csizmája, lógott a rongy is róla.

– Lejárt a szegődség, gazduram, elnézést, ha rosszul szolgáltam volna. De amit megszolgáltam, azt nem hagyom, mindenem azokra hagyom, akiket kegyelmed kisemmizett, a szolgákra, a cselédekre.

Fogta magát a legényke, s azt mondta: legyen a föld azé, aki megműveli, és a földeket szétosztotta. Ami nekem kell, megkeresem majd az eszemmel.

Csupán egy öltözet ruhát csináltatott magának, no meg egy szép pár rámás csizmát. Vette a kalapját, s a tenger kalász közül egyet odatűzött a kalapjába, azzal elindult igazságot tenni – a világba.

+1 vers

Kányádi Sándor: Somvirággal, kakukkfűvel

Somvirág, somvirág,
aranyárga a világ.
Kakukkfű, kakukkszó,
kirándulni volna jó:
fűzfasípot faragni,
fűzfalóval lovazni,
árkon-bokron átal,
háton hátizsákkal,
menni, mendegélni,
este hazatérni:
fűzfalovon kocogva,
fűzfasípon tutogva,
somvirággal, kakukkfűvel,
kakukkszóval, tele szívvel.